

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vlivem pohlaví a socioekonomické příslušnosti na morfologii lebky u populace Slovanů z raně středověkého sídliště Mikulčice, které byly mocenským centrem Velké Moravy s hierarchicky uspořádanou společností. Pro lepší pochopení historických vztahů v tehdejší společnosti je důležité identifikovat jedince a zařadit ho do příslušné sociální skupiny. Již dříve byly identifikovány morfologické rozdíly lebky mezi obyvateli pohřbenými na mikulčickém hradě a těmi pohřbenými v podhradí. To je dáváno do souvislosti s odlišnými podmínkami pro život, které vycházejí z odlišného společenského postavení jedinců z hradu a podhradí. Tato práce studuje, zda také existuje podobné pojítko mezi socioekonomickou příslušností jedince a bohatostí hrobové výbavy. Dále pak je vliv lokality a výbavy hroby na morfologii lebky porovnán mezi sebou. V rámci takto definovaných skupin je také popsán pohlavní dimorfismus, jehož míra manifestace mimo jiné souvisí právě s příhodností vnějšího prostředí a je tak vhodným antropologickým markerem.

Analyzováno bylo celkem 89 jedinců (40 žen a 49 mužů) ve věkovém rozmezí od 20 do 60 let. Materiál byl vyhodnocen pomocí metod geometrické morfometrie, a to nově v celém povrchu lebky.

Signifikantní intersexuální rozdíly byly identifikovány u všech podskupin mikulčického obyvatelstva vymezených lokalitou nebo výbavou hrobu. Výraznější pohlavní dimorfismus byl pozorován u obyvatel mikulčického hradu oproti podhradí. Z tohoto vyvozujeme, že obyvatelé mikulčického hradu žili v lepších podmínkách, např. s lepší stravou, než zbytek obyvatel. Významnější vliv lokality na morfologii lebky byl rozpoznán u mužů než u žen, které tak pravděpodobně neměly stejná práva jako stejně postavení muži. Z analýz také vyplývá, že hrobová výbava příliš neodráží postavení jedince, což by mohlo být vysvětleno rostoucím vlivem křesťanského způsobu pohřbívání bez vybavování hrobů symbolickými předměty.

Klíčová slova: pohlavní dimorfismus, populační variabilita, socioekonomický status, lebka, mastikace, geometrická morfometrie, Velká Morava